

Lingua e territori

Dieta universitara ils 26 da favrer a Friburg

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ **«Nus stuessan procurar che las linguas minoritaras vegnian pli fermas dapertut nua ch'i dat gruppas che discurren u che vulan emprender talian u rumantsch, per exempel en centers regiunals u en las citads grondas. En quel senn hai jau gia fatg ina moziun per scolas bilinguas en citads da la Svizra tudestga e romanda. La moziun è vegnida acceptada.»** Quai ha declarà cuss. naz. Silva Semadeni a La Quotidiana dals 11 da december 2015 (p. 2). I sa tracta pia da promover scolas bilinguas cun rumantsch u talian en vischnancas romandas u germanofonas nua ch'i dat gruppas u famiglias che dovran lezzas linguas. Quai giess en il senn da l'art. 70/3 da la Constituziun federala: «La confederaziun ed ils chantuns promovon la communicaziun ed il barat tranter las cuminanzas linguisticas» e respectass tuttina l'art. 70/2: «Ils chantuns determineschan lur linguas uffizialas.» La promoziun da scolas bilinguas stuess però resguardar l'art. 62/1: «Ils chantuns èn cumpetents per

ils fatgs da scola.» Ma l'art. 4, che numna «linguas naziunalas (...) [er] il talian ed il rumantsch», vala sin l'entir territori dals tut ils chantuns menziunads en l'art. 1. La moziun Semadeni metta pia en dumonda tut quellas leschas che restrenschan territorialmain la validitad da quest artitgel.

Perscrutaziun multifara dals problems giuridics

L'Institut da plurilinguitad da l'Universitad da Friburg (barbla.etter@unifr.ch) arranscha perquai in colloqui biling (franzos e tudestg) intitulà: «Potenzial e cunfins dal princip da la territorialitad dals linguachs». Questa dieta ha lieu venderdi suentermezdi, ils 26 da favrer 2016, en l'auditori 3016 (Avenue de l'Europe 20): «Ella vul sclerir quant lunsch ch'ins possia conciliar il princip da territorialitad e la libertad da lingua. Grondas sfidas mettan en dumonda lez princip: La mobilitad creschida ferma-main sposta ils cunfins, ed ins giavischa scolas bilinguas er en intschess tradizionalmain monoling (s...). Il colloqui vegn a perscrutar il svilup istoric e las

cundiziuns giuridicas generalas dal princip da territorialitad, mussond cun exempels da la pratica las sfidas e difficultads ch'el urta oz en differentas regiuns svizras.» Uschia l'invit a l'occurrenza. Il schef da l'institut, Raphael Berthele (raphael.berthele@unifr.ch) beneventa il public a las 13.00. Christina Späti, docenta d'istorgia contemporanea (Universitad da Friburg), rapporta a las 13.15 davart il tema: «Il princip da territorialitad en la debatta politica: Interpretaziuns divergentas.» La giurista Doris Angst (Hinterkappelen sper Berna), commembra da la Cumissiun federala cunter il rassissem, dat a las 13.40 ses «parairi davart il princip da territorialitad areguard la Convenziun da basa dal Cussegl da l'Europa per proteger las minoritads naziunalas». Vicechancelier Michel Walthert (Berna), schef da l'Uffizi chantunal dals servetschs linguistic e giuridics, parsura e fundatur dal Parc natiral regional Chasseral (Saint-Imier/BE), referescha a las 14.05 davart «territorialitad e politica da linguas en il chantun Berna» (passa in milliun olmas) nua ch'il franzos è minoritar cun

7,8% da la populaziun. La doctoranda sociolinguista Barbla Etter (Universitad da Friburg) envida a las 14.30 ad ina pausa da café e rapporta a las 15.00 davart «la dischlocaziun dals cunfins linguistics tranter vischnancas grischunas tras fusiuns»; il chantun dumbra 195 886 olmas. Samuel Rossier (Direziun chantunala da las instituziuns, da l'agricultura e dals gualds, Friburg) rapporta a las 15.25 davart «territorialitad e 'vischnancas bilinguas' en il chantun Friburg» (303 400 olmas). Referentas e referents sco er il spezialist da dretg public Peter Hänni (Universitad da Friburg) fan part d'avent da las 15.50 da la discussiun da dretg costituziunala. In aperitiv concluda l'occurrenza davent da las 17.00. I sa tracta d'ina dieta ordvart impurtanta per l'avegnir da nossas linguas neolatinas minoritaras en Svizra. L'organisatura rumantscha sco era tschellas referentas e tut ils referents meritan ina participaziun commensurada.

Il dumber da piazzas è limità. Ins po s'annunziar enfin mardi, ils 16 da favrer (barbla.etter@unifr.ch)